

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

טומאת משקין

(ט"ז א') **תניא** (בתוספתא טהרות): ספק משקין ליטמא (ספק אם נטמאו משקים), טמא (דסבר טומאת משקים להיות עצמם טמאים דאורייתא, וספק דאורייתא לחומרא). לטמא אחרים (ספק אם המשקים טמאו אחרים) טהור (דקסבר משקין לטמא אחרים, מדרבנן. וספק דרבנן לקולא). דברי רבי מאיר. וכן היה רבי אלעזר אומר כדבריו.

רבי יהודה אומר: לכל טמא¹.

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: לאוכלין, טמאים. לכלים, טהורים².

(ומקשה) וסבר רבי אלעזר משקין אית להו טומאה בעולם? **והתניא**: רבי אלעזר אומר: אין טומאה למשקין כל עיקר! (ושקיל וטרי בדעת רבי אלעזר)

שיטות הראשונים

טומאות משקין לטמא אחרים: פסק הרמב"ם כרבי מאיר, דטומאת משקין לטמא עצמן, דאורייתא, וספקן לחומרא. ולטמא אחרים, דרבנן, וספקן לקולא.³

משקין בית המטבחים שבעזרה

(ט"ז א') **תנן** (עדות ת,ד): העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על (מין חגב ששמו) אַגְל קמצא (שהוא) דכן (טהור וכשר לאכילה), ועל משקין בית מטבחיא - דכן (על המשקים שבבית המטבחים שבעזרה, כגון הדם והמים, שאינם מקבלים טומאה).

(1) רב אמר: דכן ממש (אפילו טומאת עצמם אין להם). קסבר (לדעתו סובר יוסי בן יועזר) טומאת משקין (אפילו לקבל טומאה בעצמם) דרבנן. וכי גזרו רבנן, במשקין דעלמא. ובמשקין בית מטבחיא, לא גזרו.

(2) ושמואל אמר: דכן (טהורים) מלטמא טומאת אחרים. אבל טומאת עצמן יש להן. קסבר (לדעתו סובר יוסי בן יועזר) טומאת משקין עצמן, דאורייתא (והוא הדין משקין של בית המטבחים). לטמא אחרים, דרבנן. וכי גזרו רבנן (לטמא אחרים) במשקין דעלמא. במשקין בית מטבחיא לא גזרו.

(ט"ז א') תא שמע (קושיא על רב מפסוק העוסק בכלי חרס שנטמא מחמת שרץ) **"וְכָל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל כְּלֵי יִטְמָא"**⁴ (הרי שמשקה מקבל טומאה מן התורה).

¹ מתייחס לספק משקה לטמא אחרים, דקסבר משקין מטמאים כלים מן התורה. בהמשך הסוגיא (י"ז ב'), מוכיחה הגמרא שרבי יהודה חזר בו לגבי הכלים. שכן מצינו דסבירא ליה (משנה במסכת כלים) שכלים שנטמאו ממשקים טמאים, נטמא תוכו נטמא גבו, נטמא גבו לא נטמא תוכו (ואם טומאת משקין מהתורה, אין מקום לחילוק זה). והגמרא מסתפקת אם חזר בו גם לגבי אוכלין.

² אוכלים שספק אם נגעו במשקים טמאים, טמאים. דקסברי משקים מטמאים אוכלים מדאורייתא. וספק ברשות היחיד, טמא. כלים שספק אם נטמאו ממשקים, טהורים. דקסברי משקים אין מטמאים כלי אלא מדרבנן, ועל ספקו לא גזרו. בהמשך (י"ח א') מסיקה הגמרא שדברי רבי יוסי שמשקה מטמא אוכל הם על פי שיטת רבי עקיבא רבו, וליה לא סבירא ליה.

³ מקורות - רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאות ז,א; יד,ז).

⁴ ויקרא יא, לד.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(ומתרץ) מאי "טמא", הכשיר (את האוכל לקבל טומאה).

(ומקשה) הכשיר?! מרישא דקרא שמעת ליה: "מְכַל אֶכְל אֶשֶׁר יֵאָכֵל אֶשֶׁר יָבֹא עָלָיו מִיָּמִים יִטְמָא!"

(ומתרץ) חד בתלושין (משקים שבכלי), וחד במחוברין (מים שבקרקע, ושניהם מכשירים לקבל טומאה).

(ומקשה) ותלושין מי מכשירין (לקבל טומאה), והאמר רבי יוסי בר חנינא: משקין בית מטבחיא לא דיין שהן דכן (לא רק שהם טהורים) אלא שאין מכשירין (ואם משקים תלושים בעלמא מכשירים מן התורה, מאן שקליה ממשקי בית מטבחיא דלא ליכשרו).

(ומתרץ) תירגמא על דם (קדשים. ולא על מים. ולדם קדשים דין מיוחד), דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מניין לדם קדשים שאינו מכשיר, שנאמר: "עַל הָאֲרֶץ תִּשְׁפָּכֶנּוּ (את הדם) כַּמַּיִם". דם שנשפך כמים (שאינו חוששים לקבלו בכלי), מכשיר. דם שאינו נשפך כמים (ואינו נשפך לאיבוד, דהיינו דם קדשים שצריך לקבלו בכלי), אינו מכשיר.

(י"ז ב') (ובסוף הסוגיא אמרין) אמר רב פפא: אפילו למאן דאמר טומאת משקין דאורייתא, משקי בית מטבחיא הלכתא גמירי לה (מסיני שאינם מקבלים טומאה).

ואקשינן עליה, וסליק בקשיא⁶.

שיטות הראשונים

משקי בית מטבחיא דכן: פסק הרמב"ם כרב, דאמר דכן ממש, דהלכתא כוותיה באיסורי, ורב פפא דאמר, הלכתא גמירי לה⁷. וכתב "משקה בית המטבחים שבעצרה, והוא דם הקדשים והמים שמשותמין בהן שם - טהורין לעולם... ודבר זה הלכה מפי הקבלה." ודעת רש"י, תוספות, ומהר"ם חלאווה, שדברי רב פפא נדחו, ודין משקי בית מטבחיא תלוי בשאלה אם טומאת משקין דרבנן⁸.

משקין בית מטבחיא האם מכשירים: מסקנת סוגיין דדווקא לגבי דם קדשים הדברים אמורים, ולא על מים. אמנם הרמב"ם פסק, שגם מים של בית המטבחים אינם מכשירים, וכתב "משקה בית המטבחים שבעצרה, והוא דם הקדשים והמים שמשותמין בהן שם - טהורין לעולם, ואינם מטמאין ולא מכשירין"⁹.

⁵ דברים יב,כד.

⁶ וכתב רש"י הא דרב פפא לאו מילתא היא וכי אמרה לאו אדעתיה, ולא היה זכור למשניות הללו. אמנם ר"ח כתב: ולא מצא רב פפא תשובה ולא דחינן לה, דהא לא עלתה בתויבתא. וראה להלן.

⁷ ולכן, למרות שהגמרא בתחילה תלתה את דברי רב בכך שסובר טומאת משקין דרבנן, והרמב"ם הרי פסק (הל' שאר אבות הטומאות ז,א) שיש טומאה למשקין מן התורה, וכמבואר בסוגיא קודמת, הרמב"ם פסק כרב פפא, הסובר דאפילו למאן דאמר טומאת משקין דאורייתא, משקי בית מטבחיא הלכתא גמירי לה. וסובר הרמב"ם שדבריו לא נדחו, וכפירוש רבינו חננאל שכתב, ולא מצא רב פפא תשובה ולא דחינן לה, דהא לא עלתה בתויבתא. וכתב כן הרמב"ם להדיא (פיה"מ עדויות ח,ד).

⁸ ולשיטתם יש לדון אם הלכה כרב שדכן ממש, או כשמואל דאמר שמקבלים טומאה ואינם מטמאים. וכתב ב'ליקוטי הלכות' דלשיטתם הלכה כשמואל דסבירא ליה דכן מלטמא טומאת אחרים, אבל טומאת עצמן יש להן, עיי"ש. מקורות - רמב"ם (טומאת אוכלין י,טז). רש"י (י"ז ב', ד"ה קשיא). מהר"ם חלאווה (י"ז ב', וכתב דרב פפא גופיה הדר ביה). תוספות (י"ט ב', ד"ה ונימא).

⁹ וביאר הרמב"ם (פיה"מ): ובדרך דיחוי נאמר בתלמוד שהדם בלבד אינו מכשיר.